

Shqipëria – rezultatet e inspektimeve të kontrollit të cilësisë

1

Prezantuar nga **Hysen ÇELA**, CA, CPA, Prof. Dr.

Kryetar i Komitetit të Auditimit, BKT Shqipëri

Partner Administrator **Crowe Horwath AL (anëtare e CHI)**

Kryetar i Këshillit Drejtues, **Instituti i Ekspertëve Kontabël të Autorizuar (IEKA)**

Me ndërhyrje nga: **Dritan FINO**, PHD

Kryetar, Bordi i Mbikëqyrjes Publike i Shqipërisë

Drejtor, Ministria e Financave e Shqipërisë

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- Sipas Ligjit të Auditimit, nr. 10091 (03/09), ndryshuar me Ligjin nr.47/2016, audituesit ligjorë/firmat e auditimit janë objekt i kontrollit të cilësisë, i cili ofron siguri për cilësinë e auditimit të kryer prej tyre.
- Sistemi i kontrollit të cilësisë konsiston në:
 - Kontrollin e cilësisë si pjesë e sistemit të kontrollit të brendshëm të ngritur brenda firmave të auditimit apo praktikave të ekspertëve kontabël;
 - Sigurimin e cilësisë në formën e kontrolli të jashtëm të kontrollit të cilësisë – të kryer nga Bordi i Mbikëqyrjes Publike.
- BMP mund t'ia delegojë përgjegjësinë për kontrollin e cilësisë të audituesve ligjorë të subjekteve që nuk janë NJEIP organit profesional të audituesve ligjorë (IEKA).
 - Por nuk delegohet kontrolli i cilësisë për NJEIP-të.

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- Kontrolli i cilësisë brenda firmës së auditimit/praktikës së audituesve përbëhet nga:
 - Vendosja e rregullave dhe rregulloreve të përshtatshme të brendshme për shqyrtimin e punës së kryer nga anëtarët e ekipit të angazhimit, në bazë të ISCQ1 dhe udhëzimeve të tjera të hartuara nga IEKA, përpara lëshimit të opinionit të auditimit.
- Sigurimi i jashtëm i cilësisë i kryer nga BMP/IEKA konsiston në
 - procedurat përkatëse të shqyrtimit dhe vlerësimit të veprimtarisë profesionale të audituesve ligjorë (kur e ushtrojnë të vetëm profesionin dhe kur janë partnerë auditimi në firmat e auditimit), për të parë përputhshmërinë me kërkesat e Ligjit të Auditimit, statutit të IEKA-s si edhe me ISCQ1 dhe SNA-të e tjera (SNA 220 etj.).
- Shqyrtimi i kontrollit të cilësisë përfshin i) shqyrtimin e masave kontrolluese të brendshme për cilësinë si edhe shqyrtimin e dosjeve të auditimit dhe konsiston në:
 - Vlerësimin e përputhshmërisë me kërkesat e SNA-ve;
 - Vlerësimin e përputhshmërisë me kërkesat etike përfshirë pavarësinë;
 - Vlerësimin e cilësisë dhe sasisë së burimeve;
 - Vlerësimin e përshtatshmërisë së tarifave të auditimit;
 - Vlerësimin e strukturës dhe funksionimit të masave kontrolluese të brendshme të cilësisë të vendosura nga firma e auditimit/praktika e ekspertit kontabël;
 - Vlerësime/analiza të tjera.

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- Kontrolli i cilësisë bëhet në bazë të riskut
 - Të paktën çdo 3 vjet për audituesit ligjorë të NJEIP-ve;
 - Çdo 6 vjet për audituesit ligjorë të subjekteve të tjera që nuk janë NJEIP.
- Audituesit me më pak se 5 vjet përvojë në ushtrimin e profesionit të auditimit në praktikën publike janë objekt kontrolli çdo 2 vjet.
- Shqyrtimi i kontrollit të cilësisë përfshin kontrollin e veprimtarisë së audituesve ligjorë në postin e partnerit auditues ose në çdo formë tjetër angazhimi si auditues ligjor.
- Shqyrtuesit e kontrollit të cilësisë përzgjidhen nga Komiteti i Kontrollit të Cilësisë (KKC) dhe janë anëtarë të IEKA-s. Ata duhet:
 - Të jenë të pavarur dhe të mos kenë asnjë konflikt interesi
 - Të keni njohuri për standardet dhe udhëzimet e kontrollit të cilësisë
 - Të kenë të paktën 3 vjet përvojë në auditim
 - Të mos kenë qenë objekt sanksionesh disiplinore/administrative

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- **Sistemi i shqyrtimit të kontrollit të cilësisë konsiston në:**
 - Shqyrtimin e kontrollit të cilësisë në nivel të **firmës së auditimit/praktikës së audituesit ligjor**; dhe
 - shqyrtimin e kontrollit të cilësisë në nivel të **angazhimit të auditimit**
- Shqyrtimi i kontrollit të cilësisë në nivel të firmës së auditimit fillon me një pyetësor, i cili plotësohet paraprakisht nga firmat e auditimit/audituesit ligjorë
 - Pyetësi i vetëvlerësimit.
- Shqyrtuesit (inspektorët) e kontrollit të cilësisë i studiojnë përgjigjet e pyetësorit të vetëvlerësimit përpara se të vizitojnë në vend firmën e auditimit/praktikën e audituesit ligjor. Gjatë këtyre vizitave ata:
 - Verifikojnë përgjigjet e pyetësorit; dhe
 - Në fund të shqyrtimit plotësojnë një pyetësor të posaçëm në nivel të firmës, i cili sipas udhëzimeve të IEKA-s për kontrollin e cilësisë bën pjesë në paketën e raportimit të përgatitur nga shqyrtuesit (inspektorët) e kontrollit të cilësisë

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- **Kontrolli i cilësisë në nivel të angazhimit të auditimit fillon me** përzgjedhjen e dosjeve të auditimit që do të shqyrtohen
 - Në përputhje me manualin e IEKA-s për kontrollin e cilësisë;
 - Procedurat e bazuara në risk;
 - Dosjet e përzgjedhura duhet të jenë përfaqësuese të veprimtarive të kryera nga audituesi.
- **Dosjet e përzgjedhura shqyrtohen të paktën nga dy inspektorë (ekip inspektorësh)**
 - Procedurat e pranimit/vijimit të angazhimit të auditimit;
 - Përputhshmëria e ekspertit kontabël me kodin etik – deklarata për pavarësinë;
 - E përputhet me SNA-të qasja e auditimit?
 - A mbështetet metoda e auditimit te vlerësimi i risqeve?
 - A identifikohen dhe analizohen risqet përkatëse të auditimit?
 - A u është përgjigjur si duhet audituesi risqeve të auditimit?
 - A janë të mjaftueshme dhe të duhura dokumentacionet/evidencat e auditimit?
 - A janë të duhura procedurat e auditimit?
 - A janë përmbledhur në mënyrë efektive përfundimet e auditimit? Aktualiteti i raportit të auditimit dhe opinionit të dhënë?
 - Letra për administratorët, nëse ka
 - Çështje të tjera

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

➤ Raportimi për shqyrtimin e kontrollit të cilësisë (raportet e kontrollit të cilësisë)

➤ Përmbajtja e raportit që do të nxirret në fund të shqyrtimit të kontrollit të cilësisë

- Përshkruhet në mënyrë të përmbledhur se si është kryer shqyrtimit, metoda, koha, burimet etj.;
- Jepen informacione të përgjithshme për organizimin e firmës së auditimit/praktikës së audituesit – përshkruhet sistemi i brendshëm i kontrollit të cilësisë së praktikës së auditimit
- Përshkruhet me më shumë hollësi dosja e auditimit si edhe bëhet një vlerësim për raportet e angazhimit dhe opinionet e dhëna nga audituesit ligjor ose menaxheri i auditimit
- Lista e elementeve më të rëndësishme të mosrespektimit të rregullave, rregulloreve dhe standardeve të tjera profesionale, të konstatuara gjatë shqyrtimit
- Një vlerësim i përshtatshmërisë së burimeve të firmës së auditimit/praktikës së audituesit (materiale, njerëzore, financiare) duke mbajtur në konsideratë natyrën dhe shkallën e procedurave të auditimit ligjor;
- Përshtatshmëria e raportit të audituesit;
- Vlerësim i tarifave të auditimit – a janë përcaktuar si duhet;
- Rekomandim për vitin e ardhshëm për audituesin ligjor që po shqyrtohet dhe për IEKA-n.

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- **Raporti dhe komunikimi i shqyrtuesve të kontrollit të cilësisë**
 - **Projekt raporti** – Projekt-raporti i shqyrtuesve i dërgohet audituesit ligjor/menaxherit të auditimit për komente
 - Diskutim midis ekipit të shqyrtimit të cilësisë dhe audituesve ligjorë për konstatimet.
 - **Raporti përfundimtar** – Raporti përfundimtar i shqyrtuesve të kontrollit të cilësisë për shqyrtimin e kontrollit të cilësisë nga shqyrtuesit dhe menaxheri i auditimit/audituesit ligjorë
- **Komunikimi i raportit**
 - **Komiteti i Kontrollit të Cilësisë (KKC)** - Raporti së bashku me shtojcat (pyetësorët e kontrollit të cilësisë) i dërgohet Komitetit të Kontrollit të Cilësisë (IEKA)
 - KKC vlerëson përmbajtjen e raportit, mund të organizojë mbledhje të dëgjojë shqyrtuesit (inspektorët) dhe audituesit ligjorë që janë objekt i shqyrtimit
 - KKC mund të verifikojë drejtpërdrejt disa prej konstatimeve duke vizituar në vend audituesit ligjorë ose menaxherët e auditimit të kontrolluar
 - **Këshilli i IEKA-s** - KKC bën një përmbledhje të rezultateve të të gjitha shqyrtimeve të kontrollit të cilësisë dhe i paraqet për miratim Këshillit një raport të përmbledhur
 - **Bordi i Mbikëqyrjes Publike (BMP)** – Këshilli i IEKA-s ia dërgon për miratim raportin e përmbledhur BMP-së.
- Audituesit ligjorë që janë objekt i shqyrtimeve të kontrollit të cilësisë informohen me shkrim për rezultatet e vlerësimit
- Konstatimet publikohen në raportet (faqen në internet) e IEKA-s në formë të përmbledhur (jo me emrat e firmave/audituesve ligjorë)

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

➤ Rezultatet e vlerësimit:

➤ Tri nivele:

- **Niveli 1** - kalon pa mangësi – nuk nevojitet veprim i mëtejshëm
- **Niveli 2** - **kalon me disa mangësi** - Rekomandim dhe veprime ndjekëse, përfshirë vendimin për shqyrtim përsëri të audituesve ligjorë në shqyrtimin e kontrollit të cilësisë vitin e ardhshëm
- **Niveli 3** - nuk kalon – veprime të mëtejshme disiplinore / hetim dhe më pas sanksione

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- I. Konstatime nga **shqyrtimet e kontrollit të cilësisë nga IEKA**
- (a) lidhur me shqyrtimin e kontrollit të cilësisë **në nivel të firmës së auditimit/praktikës së audituesit ligjor**
 - Burime njerëzore të pamjaftueshme për t'u marrë me llojet e ndryshme të angazhimeve të auditimit
 - Mungesë shprehish dhe aftësish të nevojshme për kryerjen e angazhimeve të auditimit dhe sigurimit
 - 6 firma/praktika auditimi (10% e numrit gjithsej të firmave të shqyrtuara në 2016) kryenin nga 18-25 auditime ligjore secila, ndërkohë që kanë mesatarisht 2 punonjës
 - 4 ekspertë kontabël kishin kryer deri në 15 auditime ligjore secili pa punonjës të tjerë.
 - Shumica prej tyre kanë marrë rekomandim nga Këshilli dhe janë përfshirë në shqyrtimin e vitit të ardhshëm (2017)

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- **(b) lidhur me shqyrtimin e kontrollit të cilësisë në nivel të angazhimit të auditimit**
 - Pjesa e përhershme e dosjes së auditimit nuk përditësohet siç duhet
 - Çështje të dosjeve aktuale
 - Eksperti kontabël duhet të ndjekë modelet e Udhëzuesit të Thjeshtuar të përgatitur nga IEKA për auditimin e NJEVM-ve
 - Çështje të dokumentacionit
 - Mungojnë evidenca për përputhshmërinë me kërkesat etike gjatë procedurave të pranimit/vijimit të angazhimit, si edhe gjatë kryerjes së auditimit.
 - Listat e kontrollit të brendshëm për vlerësimin e strukturës dhe funksionimit të sistemit të kontrollit të brendshëm
 - Përcaktimi dhe zbatimi i procedurave të auditimit, si kërkesat e konfirmimit nga të tretë, procedurat alternative të auditimit.
 - Informacion i paplotë për llogaritjen e tarifave.
 - Të tjera
 - Llogaritja e rëndësisë materiale (rëndësia materiale specifike dhe e performancës), informacion i paplotë.
 - Procedurat e auditimit për testimin e inventarit, debitorëve, kreditorëve.
 - Probleme me marrjen e kampionëve

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

➤ II. Konstatime nga **shqyrtimet e kontrollit të cilësisë nga BMP**

- Sistemi i shqyrtimit të kontrollit të cilësisë i përdorur nga BMP ka qenë i ngjashëm me atë që përdor IEKA:
- **(a) Konstatime nga shqyrtimet e kontrollit të cilësisë të kryera nga firmat e auditimit/audituesit ligjorë të NJEIP-ve nga BMP në nivel të angazhimit të auditimit**
 - Asnjë testim për sistemet informatike, kur përpunimi i informacionit është bërë me softuer të veçantë (telekomunikacion, shoqëri sigurimi, subjekte bankare, ndërmarrje të shërbimeve komunale etj.) – Asnjë vlerësimi i sistemit dhe mjedisit informatik në përgjithësi
 - Risk i lartë për njohjen e të ardhurave, sidomos në subjektet e telekomunikacionit
 - Opinioni pa rezerva – nuk justifikohet me evidencat e auditimit që janë gjetur në dosjen e auditimit.
 - Përdorimi vetëm i testimit të hollësive – i pamjaftueshëm për të ofruar siguri për njohjen e të ardhurave për aq sa nuk jepet asnjë siguri për besueshmërinë e përpunimit të të dhënave.

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- **(b) Konstatime nga shqyrtimet e kontrollit të cilësisë të kryera nga firmat e auditimit/audituesit ligjorë të NJEIP-ve nga BMP në nivel të firmës së auditimit**
 - Procedurat e vlerësimit të personelit
 - Polica e sigurimit për dëmet profesionale
 - Auditimet e përbashkëta – puna e kryer nuk ndahet qartë mes audituesve të ndryshëm
 - Marrja e kampionëve – metoda e marrjes së kampionëve nuk dokumentohet si duhet dhe nuk lidhet me risqet dhe rëndësinë materiale (aktivet jo materiale, inventari, të ardhurat dhe shpenzimet etj.)
 - Zbatimi i SNRF-ve – testim jo i plotë dhe nuk jepet opinion për shmangiet nga SNRF-të
 - Kërkesat më të fundit të SNRF-ve nuk merren në konsideratë në pasqyrat sipas SNRF-ve dhe audituesit nuk kanë përmendur asgjë për këtë
 - Procedurat e auditimit të pamjaftueshme për të ofruar siguri se pasqyrat financiare janë në përputhje me kërkesat ligjore dhe kuadrin e zbatueshëm të raportimit financiar
 - Çështje të përdorimit të ekspertëve të jashtëm – firmat e auditimit përdorin punën e ekspertëve të jashtëm (aktuarë, vlerësues etj.)
 - Burime financiare të pamjaftueshme – përdorimi i ekspertëve thjesht formalisht (duke paguar vlera më të vogla)
 - Asnjë procedurë për konfirmimin e shprehive, aftësive dhe pavarësisë së tyre.

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

- **Konstatime të tjera nga BMP për audituesit ligjorë të NJEIP-ve**
 - Publikimi i raportit të transparencës – mungon
 - Mospërputhje me kërkesat ligjore
 - Emrat e partnerëve të auditimit nuk përfshihen në Regjistrin Publik të Audituesve Ligjorë Shqiptarë
 - Persona të tjerë nga firma të tjera të rrjetit që punojnë me cilësinë e menaxherëve të auditimit, ndërkohë që nuk njihen në Shqipëri si auditues ligjorë
 - Çështje të dokumentacionit – ZHPV, pavarësia.
 - Nuk bëhet përditësim i të dhënave pranë IEKA-s dhe BMP-së.

Bordi i Mbikëqyrjes Publike i Shqipërisë (disa fakte dhe zhvillimet e ardhshme)

- BMP përbëhet nga 5 anëtarë.
- Dy inspektorë/ekspertë pjesë e sekretariatit teknik të BMP-së (me mbështetjen e BB-së)
- Mbështetje nga konsulent ndërkombëtar (PKF, Itali)
- Sekretariati Teknik i BMP-së është në proces riorganizimi, me një administratë të përhershme që përbëhet nga:
 - Inspektorët kryesorë
 - Punonjës të tjerë
 - Komitete & komisione

Bordi i Mbikëqyrjes Publike i Shqipërisë (disa fakte dhe zhvillimet e ardhshme)

- Rregulloret në proces
 - Rregullorja për kontrollin e cilësisë
 - Rregullorja për hetimin dhe disiplinimin
 - Rregullorja kundër pastrimit të parave
 - Rregullore të tjera
- Rregullore e hartuar në proces miratimi
 - Rregullorja për Komisionin e Provimeve Profesionale
 - Sekretariati Teknik i BMP-së
- Rregullore e miratuar dhe arritje të tjera
 - Financimi i BMP-së
 - Statuti i BMP-së
 - Regjistrimi i BMP-së

Sistemi i kontrollit të cilësisë të audituesve në Shqipëri

➤ Zhvillimet në të ardhmen

- Përzgjedhje e 15 angazhimeve për t'u inspektuar
- VKM për përcaktimin e NJEIP-ve të tjera
- çelja e kontrollit të cilësisë nga konsulenti i huaj
- Mundësia e delegimit nga BMP te IEKA për kontrollin e cilësisë të audituesve të subjekteve jo NJEIP
- **Kalimi me shpejtësi nga shqyrtimi i tanishëm kolegjal drejt një sistemi shqyrtimi të jashtëm të kryer nga inspektorë të punësuar nga IEKA**
- Bashkërendim i përpjekjeve midis IEKA-s dhe BMP-së për kontrollin e cilësisë
- Përmirësimi i edukimit të audituesve dhe inspektorëve të kontrollit të cilësisë
- Fuqizimi i kërkesave për zhvillim profesional të vazhdueshëm

Faleminderit për vëmendjen